CZU: 343.15:343.143 **http://doi.org/10.59295/sum3(163)2023_28**

PROTECȚIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL ALE MARTORILOR ȘI PĂRȚILOR VĂTĂMATE ÎN CADRUL DESFĂȘURĂRII ȘEDINȚELOR DE JUDECATĂ

Daniel CRISTEA
Universitatea de Stat din Moldova

În Republica Moldova și România, protecția datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor trebuie înțeleasă și privită ca un tot unitar în sprijinul acordat acestora. Instanțele trebuie să adopte reguli și norme clare cu privire atât la confidențialitate cât și la protecția datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor.

Noul Regulament general privind protecția datelor și Directiva oferă un cadru legal, actualizat, bazat pe responsabilitatea pentru protecția datelor. Acesta urmărește crearea unui cadru unitar privind protecția datelor cu caracter personal, și părților vătămate și martorilor, în cadrul ședințelor de judecată. Acestora trebuie să li se ofere mai multe drepturi și facilități de control asupra propriilor date și, prin urmare, mai multe obligații și responsabilități pentru instanțele de judecată care gestionează date în cadrul desfășurării ședințelor de judecată.

Cuvinte-cheie*: protecția datelor cu caracter personal, părți vătămate, martori, ședință de judecată.*

PROTECTION OF THE PERSONAL DATA OF WITNESSES AND INJURED PARTIES DURING COURT SESSIONS

In the Republic of Moldova and Romania, the protection of personal data of injured parties and witnesses must be understood and viewed as a unitary whole in the support given to them. Courts must adopt clear rules and regulations regarding both the confidentiality and the protection of personal data of injured parties and witnesses.

The new General Data Protection Regulation and the Directive provide an up-to-date legal framework based on the responsibility for data protection.It aims to create a unitary framework for the protection of personal data, and of injured parties and witnesses, during court hearings.They need to be given more rights and facilities to control their own data and therefore more obligations and responsibilities for the courts that manage data in the course of court hearings.

Keywords*: protection of personal data, injured parties, witnesses, court hearing.*

Introducere

Pentru a face față complexității tipurilor de amenințări cu privire la securitatea informațiilor în ceea ce privește protecția datelor părților vătămate și martorilor și deoarece securitatea informațiilor este permanentă, trebuie să se stabilească, să se implementeze și să se mențină un sistem de protecție a datelor cu caracter personal în cadrul ședințelor de judecată.

„Operativitatea procesuală în faza de judecată reprezintă o cerință variabilă și apreciată concret de la caz la caz”[1, p.17], iar operativitatea înțelegerii modului de protecție a datelor cu caracter personal martorilor și părților vătămate reprezintă o cerință a legislației și apreciată de părți în situația respectării intereselor lor în ceea ce privește această protecție. Ca și disciplină, „dreptul procesual penal nu cuprinde numai norme privind procedurile prin care se acționează în perimetrul procesului penal”[2, p.5], cuprinde și respectarea legislației privind protecția datelor cu caracter personal și aplicarea ei, în cazul nostru protecția datelor martorilor și părților vătămate în cadrul ședințelor de judecată.

Rezultate și discuții

Chiar dacă sistemul juridic are o reglementare clară privind desfășurarea ședințelor de judecată, nu putem spune că nu poate fi sau nu a fost încălcată confidențialitatea din prisma datelor cu caracter personal părților vătămate sau martorilor. Aceste neajunsuri trebuiesc înlăturate și astfel să nu mai existe posibilitatea de a se profita de deficiențele legislative.

Se solicită prin întrebări de ce este necesar a fi excluse, din textele hotărârilor dar și din listele de la avizier privind desfășurarea cauzelor în cadrul ședințelor publice, numele și prenumele părților vătămate și martorilor prin schimbarea lor cu simboluri. În primul rând, menționăm că nu afectează dreptul la un process echitabil aceste nedezvăluiri a numelor și prenumelor, iar acest aspect îl întăresc cu argumentarea că, încă din anul 2012, la demersul CNPDCP (Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal), Consiliul Superior al Magistraturii Republicii Moldova, prin Hotărârea 508/26 din 21 august 2012, a aprobat modificarea privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești pe pagina web, respectiv „înlocuirii numelor complete a părților și a altor participanți *la proces cu inițialele numelui și prenumelui precum și a excluderii informațiilor despre părți și alți participanți la proces privind: data, luna și anul nașterii, locul de muncă și funcțiile deținute, adresa domiciliului, adresa juridică, date despre patrimoniu, numărul de înmatriculare a mijlocului de transport etc*” [3].

Deși art. 359, alin. (2) din CPP RM prevede preşedintelui să stabilească identitatea părţii vătămate, această identitate poate fi stabilită de președinte fără dezvăluirea numelor prin strigare în ședința publică, lucru care poate fi dus la îndeplinire ca și protecție a datelor cu caracter personal părții vătămate. Art.364, alin.(1) CPP RM, specifică faptul că,, Preşedintele şedinţei întreabă fiecare parte în proces dacă are careva cereri sau demersuri; iar la alin. (2) ,,... în privinţa martorilor ...se va indica identitatea şi adresa lor în cazul în care partea nu poate asigura prezenţa lor în instanţa de judecată”, *părţile pot fi întrebate prin apelativul ,,partea vătămată, martorul xxx din dosar nr...*“. Cât privește indicarea și adresele martorilor se poate menționa de grefier fără strigare în ședință. În favoarea acestei măsuri de a nu fi divulgate datele părților vătămate și martorilor este și opinia Curții Europene care menționează în ,,cazul Sutter c. Elveției (22 februarie 1984, nr. 8209178, par.34) că exigența de publicitate a deciziilor nu trebuie neapărat să ia forma unei lecturi în voce, referindu-se la hotărâri” [4, p. 736]. Această recomandare poate fi aplicată și în cadrul desfășurării ședințelor de judecată, unde pronunțarea numelor si prenumelor părților vătămate și martorilor să nu ia forma unei așa-zise lecturi în voce. Stabilirea identității acestor părți și a adreselor lor poate să se facă și fără strigare prin grija grefierului.

Ca și responsabilitate, judecătorul trebuie să întreprindă acțiuni, pe lângă aplicarea legii conform CPP și în linie cu legislația de protecție a datelor cu caracter personal și să poată explica conformitatea cu această legislație persoanelor vizate. Ca și exemple care au necesitat aplicarea doar a uneia dintre cele două, respectiv nedivulgarea de date cu caracter personal martorilor și părților vătămate, s-a contestat astfel cel de-al doilea, dreptul la un proces echitabil, măsuri care trebuiesc aplicate fără a exclude aplicarea uneia dintre ele. În acest context se înscrie Cauza Kok c. Olanda [5], (Hotărârea CtEDO din 4 iulie 2000), care a ilustrat păstrarea anonimatului ca și manieră determinantă a unei declarații anonime în vederea arestării preventive. Procurorul nu a prezentat, în materialele de urmărire penală, probele provenite de la martor și a prezentat judecătorului aceste aspecte, iar judecătorul l-a audiat pe martor și a dispus ca numele acestuia să rămână secret. Partea adversă a formulat întrebări în scris şi verbal pe calea unei legături audio cu martorul fără a-l putea vedea fizic. Martorul a răspuns la toate întrebările, mai puţin la cele ce prezentau riscul de a-i divulga anonimatul. Menționăm în acest sens relatarea Curții care a considerat că procedura de interogare a asigurat, de o manieră suficientă, o compensare a dificultăţilor pe care le prezintă pentru apărare utilizarea mărturiei anonime. Ca și concluzie, prezentarea învinuiților/ inculpaților/avocaților acestora a prezentării formulării în scris și verbal pe calea unei legături audio/video cu imagine distorsionată a martorilor, dar și a părților vătămate, ca o alternativă a garanției protecției datelor cu caracter personal și în același mod și a caracterului echitabil. Referitor la caracterul echitabil sunt elocvente specificațiile profesorului Mihail Udroiu: „prezentarea la proces a unui acuzat are importanță deosebită atât din punct de vedere al dreptului de a fi audiat, cât și al necesității de a verifica exactitatea afirmațiilor sale și de a le confrunta cu declarațiile persoanei vătămate, cât și cu cele ale martorilor” [6, p. 839].

Un alt exemplu, este Cauza Emilian-George Igna c. României [7], (Hotărârea CtEDO din 26.11.2013), care se referă la încălcarea privind egalitatea armelor cu ocazia arestării preventive, întrucât avocatului inculpatului nu i s-a dat dreptul de a avea acces la documentele din dosarul cauzei pe baza căruia s-au întemeiat acuzațiile împotriva clientului său. În instanță, propunerea procurorului de arestare preventivă conținea doar o prezentare a faptelor. Se făcea referire la o transcriere a interceptărilor convorbirilor

telefonice, dar și la declarațiile date de victime, martori și alți inculpați. Transcrierea interceptărilor au fost prezentate instanței, dar în urma recomandării de a nu fi prezentate apărării, instanța a respins prezentarea transcrierilor. Cererea expresă a avocatului de a avea acces la celelalte mijloace de probă au fost ignorate de instanță, respectiv declarațiile date de victimă și martori. Răspundem printr-o întrebare, de ce tocmai instanța de judecată a omis un astfel de drept obligatoriu acestei propuneri a arestării preventive? Bineînțeles, instanța a remarcat că prezentarea acestor declarații poate influența desfășurarea normală a procesului întrucât a ignorat solicitarea avocatului și nu a dispus prezentarea acestor materiale probatorii. Ne punem întrebarea și constatăm că nu era cunoscut nici de către instanță și nici de către procuror modul de rezolvare a legalității, de prezentare a materialelor și de protecție a datelor cu caracter personal, care să limiteze aplicarea dispozițiilor prevăzute de art. 223 din CPP ROM. Aceste aspecte le-am menționat întrucât așa s-a aplicat procedura. Protecția datelor nu contravine legii. Prezentarea materialelor cauzei pe baza căruia s-au întemeiat în mod esențial acuzațiile împotriva inculpatului, respectiv declarațiile victimei, ale martorilor etc., trebuiau să fi fost realizate cu anonimizarea datelor cu caracter personal/schimbarea cu simboluri, sau să se aprobe formularea de întrebări în scris și verbal pe calea unei legături audio cu victima și martorul fără a-i putea vedea fizic și să răspundă la toate întrebările, mai puțin cele ce prezintă riscul de a le anula anonimatul, aceste aspecte nu contravin egalității armelor, reguli pe care le propunem în vederea aplicării. Ca și argumentare, propunerea de prezentare a probelor poate fi limitată sub forma propusă, dar nu sub forma de a nu fi prezentată.

CPP prevede judecătorilor normele de aplicare în procedurile cauzelor penale. În privința și cu privire la protecția datelor cu caracter personal, judecătorii trebuie să înțeleagă ce date personale ale părților le vor folosi, dar și condițiile în care o pot face. Pot stabili norme de aplicare adecvate, asigurând astfel un nivel adecvat de protecție. De asemenea, verificările și răspunsul judecătorilor despre modalitatea de identificare și de aplicare a protecției ca și garanție a datelor cu caracter personal pot fi realizate, așa cum am mai menționat, prin următoarele întrebări: „Cine? Ce? Cum? Unde? și De ce?" [8, p. 303]. De ce le menționeaz? Ca și exemplu identificat în urma documentării proprii ne vom referi la un caz de încălcare de către judecătorul de cameră preliminară a protecției datelor cu caracter personal care crează prejudicii, date specificate în Încheierea nr 1295 a Judecătoriei Buzău-Secția penală [9], în dosarul nr 8347/200/2021, pronunțată în data de 17.09.2021.

Pe scurt, în cauză Agenția de plăți și Intervenție pentru Agricultură l-a acționat în instanță pe numitul E.C., administrator al unei societăți, în vederea returnării unor sume mari de bani și a dobânzilor, susținându-se că acestuia i s-a înaintat un plic conținând un proces verbal de înștiințare, iar la dosar fiind atașată dovada comunicării ce i-a fost comunicat prin poștă. În fața instanței numitul E.C. a contestat semnătura ca fiind a lui de pe dovada de primire a procesului verbal, întocmindu-se în acest fel un dosar penal sub aspectul săvârșirii infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale, prevăzută de art. 320 din CP ROM, competența de cercetare revenind Parchetului de pe lângă Judecătoria Buzău. La data de 19.04.2021, în dosarul penal în cauză 4692/P/2018 Parchetul de pe lângă Judecătoria Buzău a dispus clasarea cauzei, întrucât s-a constatat că fapta nu există. În timpul cercetărilor a fost identificat factorul poștal care a susținut, lucru confirmat în încheierea de ședință, că personal i-a predat plicul la acea dată, iar numitul E.C. a semnat pe dovada de confirmare, dovadă care a semnat-o cu foaia întoarsă invers, pe care acesta din urmă a contestat-o la instanță. Numitul E.C. nu cunoștea datele cu caracter personal ale factorului poștal, doar numele și prenumele și instituția din care făcea parte.

Cu ocazia constestării Ordonanței de clasare, în instanță a fost citat factorul poștal care a declarat și susținut că ulterior audierii în respectiva cauză s-a întâlnit cu numitul E.C. și „i-a propus de 3 ori și într-un mod insistent, să susțină, cu ocazia unei eventuale audieri ulterioare faptul că nu i-ar fi predat plicul, ci că l-ar fi lăsat la magazinul aflat în curtea casei acestuia. I-a dat de înțeles, într-un mod evident, că procedând astfel, va obține un avantaj" [9].

Chiar dacă ședința nu a fost publică, instanța, în Încheierea nr 1295 din 17.09.2021, a dispus desființarea Ordonanței de Clasare și trimiterea cauzei în vederea completăii urmăririi penale. În Încheiere, care a fost trimisă părților, numitului E.C., dar și factorului poștal, au fost consemnate datele de domiciliu al factorului poștal chiar dacă acesta a relatat instanței că se fac presiuni asupra lui în vederea schimbării declarației.

Au fost efectuate verificări și pe portalul instanțelor[10] referitor la această încheiere, este prezentată doar soluția fără existența Încheierii 1295.

În acest caz judecătorul de cameră preliminară, prin măsura luată de nedivulgare a datelor privind domiciliul factorului poștal, în Încheierea comunicată și petentului care are interes în cauză, coînsemna prin măsura luată, ,,distrugerea influenței oricărui interes” [11, p.174] și nu posibilitatea folosirii acestor date ulterior, în condițiile în care chiar în cadrul instanței factorul poștal a prezentat că petentul i-a propus în urma unei întâlniri să susțină nereal că nu i-a predat plicul și că va obține un avantaj, insistând asupra acestor aspecte. Ne punem întrebarea: judecătorul, prin trecerea datelor domiciliului factorului poștal în încheiere nu cumva a creat o posibilitate ulterioară cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de către petent asupra factorului poștal? Ne punem și întrebarea: ce rol au datele domiciliului factorului poștal în Încheierea instanței în măsura în care acesta are calitatea de martor în dosarul penal? Faptul că datele domiciliului factorului poștal în Încheiere nu prezintă nici o încălcare a niciunui principiu prevăzut de CPP, cu atât mai mult cu cât aceste date trebuiesc protejate ca și garanție a protecției datelor cu caracter personal și netrecute în Încheiere.

Pentru protejarea și confidențialitatea datelor cu caracter personal părților vătămate și a martorilor ca reguli generale în cadrul desfășurării ședințelor de judecată, judecătorii trebuie să aibă obligații directe, cum ar fi:

- să pună în aplicare măsuri tehnice și organizatorice adecvate pentru a se asigura și a putea demonstra că prelucrarea judecății în cadrul ședințelor de judecată este efectuată în conformitate cu legislația de protecție a datelor cu caracter personal;
- să implementeze măsuri tehnice și organizatorice adecvate, cum ar fi pseudonimizarea, care sunt concepute pentru a implementa principiile de protecție a datelor, cum ar fi minimizarea datelor într-un mod eficient și pentru a integra garanțiile necesare în procesare;
- să pună în aplicare măsuri tehnice și organizatorice adecvate pentru a se asigura că doar datele personale care sunt necesare pentru fiecare scop specific al prelucrării sunt prelucrate;
- păstrarea evidenței activităților de procesare.

Chiar dacă există ,,obligația intanței de a îndeplini în mod direct toate actele procesuale și procedurale care dau conținut ședinței de judecată” [12, p. 154], potrivit art. 314, alin. (1) CPP RM ,,Instanța de judecată este obligată… să audieze .. părțile vătămate, martorii,…să dea citire rapoartelor de expertiză, proceselor-verbale și altor documente..”. În conformitate cu dispozițiile art. 351, alin. (2) CPP ROM ,,Instanța este obligată să pună în discuție cererile…. și excepțiile ridicate de aceștia…” [13, p. 398], iar cu privire la protecția datelor cu caracter personal trebuie să intervină rolul instanțelor de judecată în aplicarea lor și să stabilească, ca și obligații de respectare a legislației privind protecția datelor cu caracter personal, limitele dezvăluirii datelor cu caracter personal din rapoartele de expertiză, din procesele verbale etc., sarcini care trebuie să revină judecătorilor instanțelor.

Prin urmare, trebuie să se aplice limitări generale pentru protecția datelor părților vătămate și martorilor de către instanțele de judecată. În aplicarea acestor limitări generale trebuie să se țină seama de specificațiile asociate cu prelucrarea datelor cu caracter personal. Cu cât cantitatea și sensibilitatea datelor sunt deținute pentru a fi dezvăluite, cu atât mai important este conținutul garanțiilor care trebuie aplicat în diferite etape cruciale în procesarea lor în cadrul ședințelor de judecată. În consecință, o referință generală la securitate nu este suficientă pentru a justifica limitările privind protecția datelor. Limitările trebuie să fie clar definite, necesare și proporționale.

Cu toate acestea, trebuie să existe o garanție asociată cu protecția datelor în cazul în care o limitare pare foarte greu de justificat, și anume controlul conformității de către instanța de judecată. În literatura de specialitate se prevede că ,,normele de procedură trebuiesc să fie elaborate în așa fel încât ele să simplifice activitatea care conduce la realizarea justiției și să-i asigure desfășurarea cea mai conformă cu trebuința de a nu sacrifica nici unul din interesele care pot intra în joc”[14, p.18], în cazul nostru, de a asigura protecția datelor cu caracter personal tuturor părților din proces în aceeași măsură de aplicare și a normelor de procedură.

Suntem de acord cu faptul că acuzatul trebuie să cunoască materialele de urmărire penală pe care se întemeiază acuzațiile îndreptate împotriva sa, dar nu înseamă neapărat și divulgarea datelor cu caracter personal a informațiilor care pot conduce la identificarea părților vătămate/martorilor. Pentru prezentare, aceste date și informații pot fi și trebuiau să fie anonimizate/schimbate cu simboluri XXX. Dreptul conferit

de lege învinuitului/ inculpatului la garantarea egalității de arme între părți prin prezentarea materialului de urmărire penală, în acest caz și declarațiile martorilor, nu înseamnă că dreptul la protecția datelor cu caracter personal martorilor va fi încălcat în măsura în care datele lor vor fi anonimizate/schimbate cu simboluri XXX. În acest fel va fi respectată legislația de protecție a datelor cu caracter personal și dreptul la cunoașterea materialelor pe care se întemeiază acuzațiile îndreptate împotriva învinuitului/inculpatului, privind analiza măsurii de prelungire a arestului preventiv.

Cât privește dreptul la informare și comunicare transparentă putem spune că transparența în procesarea de date este fundamentală pentru orice sistem de protecție a datelor, inclusiv în cadrul desfășurării judecății în cadrul instanțelor de judecată. Drepturile persoanelor vizate la intimitate nu poate fi asigurat dacă aceștia nu sunt informați corespunzător cu privire la desfășurarea judecății. Ca principiu, drepturile prevăzute de Regulament și Directivă presupun o informare completă a persoanelor vizate (părți vătămate și martori) de către judecător/completul de judecată pentru ca aceștia să înțeleagă natura și scopul procesării în vederea exercitării drepturilor. Operatorii (judecătorii/completul de judecată) au obligația generală de a informa [15, p. 44] persoana vizată cu privire la intenția de prelucrare, indiferent dacă persoana vizată (parte vătămată/martor) se arată interesată sau nu de informații.

Informarea trebuie să cuprindă o serie de elemente și poate fi realizată prin intermediul unui document prin care, partea vătămată și martorul sunt informați cu privire la modalitatea în care se prelucrează datele, document intitulat „notă de informare".

În literatura de specialitate se menționează și despre „contradictorialitate, care acționează în raporturile părților cu instanța" [16, p. 77]. Și aici apare întrebarea dacă în situația în care completul de judecată prezintă părților drepturile lor la protecția datelor cu caracter personal și în situația în care se divulgă/se descoperă aceste date, se poate ajunge la contradictorialitate. Răspunsul este afirmativ în măsura în care completul de judecată, după o analiză a riscului, decide și ia măsura de divulgare, prin diverse forme, a datelor părților. De aceea, legislația privind protecția datelor cu caracter personal, aplicată părților în cadrul ședințelor de judecată, nu trebuie aplicată *ad libitum* (după dorință, după plac, pe alese) [17, p .9], ci prin norme clar stabilite.

Ca și remarcă a dreptului de acces menționăm că persoana vătămată și martorul trebuie să aibă dreptul la obținerea din partea instanței de judecată a confirmării faptului că se prelucrează sau nu date cu caracter personal care o privesc și, în caz afirmativ, că are dreptul la următoarele informații: scopurile prelucrării; categoriile de date cu caracter personal vizate; destinatarii sau categoriile de destinatari cărora au fost sau urmează să fie divulgate datele cu caracter personal, perioada pentru care se preconizează că vor fi stocate datele sau criteriile pentru stabilirea acestei perioade; existența dreptului de rectificare, ștergere, restricționare a acestor date sau a dreptului de a se opune la prelucrarea datelor personale; dreptul la formularea unei plângeri; existența unui proces decizional automatizat incluzând crearea de profiluri. Pe lângă toate acestea, „persoana vizată ar trebui să aibă și dreptul să cunoască dacă datele sale fac obiectul vreunui transfer dar și dreptul de a obține din partea instanței de judecată o confirmare că se prelucrează sau nu date cu caracter personal care o privesc și, în caz afirmativ, să aibă dreptul de acces la datele respective, precum și la anumite informații" [18, p. 130]. „Dreptul de acces trebuie organizat în doi pași. Primul pas este constituit de faptul că partea vătămată sau martorul are dreptul să obțină confirmarea de la instanța de judecată dacă datele sunt prelucrate sau nu. Cel de-al doilea pas să se realizeze dacă datele sunt procesate de către instanța de judecată și anume dacă se conferă drept de acces a celorlalte părți la datele prelucrate ale lor și la celelalte informații" [19, p. 158].

De asemenea, Judecătorii nu trebuie să respecte numai principiile generale oferite de legislația de protecție a datelor cu caracter personal, ci și să poată dovedi respectarea acestor măsuri, iar dacă efectuează procesări și dezvăluiri cu risc ridicat, pentru drepturile și libertățile părților vătămate sau a martorilor, și nu numai, trebuie obligatoriu să efectueze o evaluare a impactului confidențialității datelor.

Judecătorii în cadrul desfășurării judecății trebuie să ia în seamă că dezvăluirea informațiilor referitoare la viața privată a părților vătămate/martorilor/a informațiilor din dosare care pot duce la identificarea acestora, interferează cu dreptul la confidențialitate, adică, în conformitate cu articolul 8 din Convenția privind Drepturile Omului, aceasta trebuie să fie în conformitate cu legea, să urmărească unul sau mai multe scopuri legitime și, în plus, să fie necesară într-o societate democratică pentru atingerea acestor obiective.

O bază legală pentru instanțele de judecată privind divulgarea informațiilor personale referitoare la viața privată părților vătămate/martorilor/informațiilor din dosare care pot duce la identificarea acestora, trebuie să stabilească limitele acestor competențe, în special garanțiile necesare împotriva abuzului și a măsurilor disproporționate.

Cel mai dificil test al oricărei justificări al instanțelor de judecată este dacă interferența dintre publicitatea ședințelor de judecată și confidențialitatea și protejarea datelor este necesară într-o societate democratică. Dar, în opinia noastră, că orice ingerință trebuie să fie susținută din motive relevante și suficiente și să fie proporțională cu obiectivul sau obiectivele urmărite. În această privință, instanțele de judecată, respectiv judecătorul beneficiază de o marjă de apreciere a cărei aplicare depinde nu numai de natura obiectivului legal urmărit, ci și de natura particulară a ingerinței implicate. Magistrații însărcinați cu aplicarea legii ,,trebuie să fie ireproșabili deontologic și să se abțină de la orice procedeu contrar exigențelor legale” [20, p. 14], atât la aplicarea CPP, cât și la aplicarea legislației de protecție a datelor cu caracter personal.

O altă distincție între confidențialitate și protecția datelor poate fi găsită în ceea ce privește interferențele admise. Art. 8, alin. (2) prima teză din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene prevede că ,,datele cu caracter personal trebuie tratate în mod corect, în scopuri specificate și pe baza consimțământului persoanei în cauză sau pe o altă bază legitimă prevăzută de lege”. Dacă aceste condiții sunt îndeplinite, nu există nici o interferență cu dreptul la protecția datelor, deși colectarea, stocarea sau dezvăluirea acestor date poate încă să interfere cu viața privată și, prin urmare, să necesite justificare. Evident, în majoritatea cazurilor, această justificare ar trebui să fie ușoară, dacă sunt îndeplinite condițiile procesării autorizate .

Aplicarea limitărilor generale ale drepturilor fundamentale în temeiul art. 52, alin. (1) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene la protecția datelor pune întrebări mai interesante. Conform acestei dispoziții, limitările trebuie să fie prevăzute de lege, trebuie să revină la esența dreptului afectat și sub rezerva principiului proporționalității, să fie necesare și să îndeplinească cu adevărat obiectivele de interes general recunoscute de Uniunea Europeană sau nevoia pentru a proteja drepturile și libertățile celorlalți. Aceste limitări pot justifica prelucrarea datelor cu caracter personal neloiale sau prelucrarea în scopuri care nu sunt acoperite de temeiul juridic pentru colectarea acestora și dezvăluirea lor în cadrul ședințelor de judecată?

Prin urmare, trebuie să se aplice limitări generale pentru protecția datelor părților vătămate și martorilor de către instanțele de judecată. Cu toate acestea, în aplicarea acestor limitări generale trebuie să se țină seama de specificațiile asociate cu prelucrarea datelor cu caracter personal. O referință generală la securitate nu este suficientă pentru a justifica limitările privind protecția datelor. Limitările trebuie să fie clar definite, necesare și proporționale.

Așa cum prevedem, ,,punerea la dispoziție a drepturilor fără asigurarea cu anumite garanții poate duce la încălcarea lor” [21, p. 49]. În cazul persoanelor vătămate trebuie introdusă obligativitatea acestora privind confidențialitatea datelor cu caracter personal obținute/aflate în urma consultării dosarului penal, iar ca drept garantarea protecției datelor furnizate de aceasta către instanțe. În cazul martorului ar trebui să existe ca și drept garantarea protecției datelor furnizate de aceasta de către instanțe și ca obligație în cazul în care deține/cunoaște date cu caracter personal legate de părți din dosarul penal să păstreze confidențialitatea datelor. Fără garanțiile procesuale de protecție a datelor cu caracter personal participanții la procesul penal, deci și părțile vătămate și martorii, nu își pot apăra interesele și implicit aceste drepturi. Și în literatura de specialitate se prevede că, ,,persoanele implicate în desfășurarea procesului penal trebuie să beneficieze de drepturile procesuale necesare pentru apărarea intereselor corespunzătoare poziției lor procesuale” [22, p. 15].

Legislația de protecție a datelor cu caracter personal permite părților vătămate și martorilor să solicite informații despre identitatea destinatarilor cărora le-au fost comunicate datele lor cu caracter personal. În consecință, în cazul în care o instanță a dezvăluit date cu caracter personal unor părți terțe, iar părțile vătămate și martorii și-au exercitat ulterior dreptul de rectificare, ștergere sau blocare, instanța trebuie să notifice părțile terțe cu privire la această exercitare a drepturilor de către partea vătămată sau martor.

Dreptul la restricționarea prelucrării de date personale reprezintă un procedeu prin care datele cu caracter personal sunt ascunse de unii utilizatori. Partea vătămată și martorii trebuie să aibă dreptul să ceară instanței de judecată ,,să restricționeze prelucrarea datelor” [18, p. 133-134], atunci când contestă exactitatea datelor,

dar și când instanța de judecată prelucrează datele lor cu caracter personal celorlalte părți și există motivul influențării în cauză.

Se observă, de asemenea, în art. 317, alin. (2) CPP RM și în art. 357, alin. (1) CPP ROM faptul că, ,,președintele este stăpânul ședinței"[23, p.106], cel care ,,exercită și poliția ședinței"[24], cel responsabil pentru asigurarea desfășurării normale a procesului, între care menționăm respectarea drepturilor părții vătămate și martorilor, inclusiv dreptul la protecția datelor cu caracter personal, drept conferit prin lege.

Ca o ultimă remarcă, judecătorii trebuie să dispună o analiză, pe fiecare caz, a modului în care vor respecta legislația de protecție a datelor cu caracter personal părților vătămate și martorilor și nu numai. Decizia, după lătinescul decision-oni [25, p. 81], generic vorbind, respectiv modul de protejare a datelor cu caracter personal părților ar trebui, spunem noi, adusă la cunoștință public de către judecători, ca și garanție de protejare a datelor cu caracter personal. Cu acestă ocazie, procurorului, avocaților, părților vătămate/martorilor/ învinuiților/ inculpaților trebuie să li se atragă atenția în termini expliciți modul de prezentare a materialelor și limitele impuse în vederea nedivulgării și protejării datelor cu caracter personal. În privința dreptului de a nu fi supus unei decizii cu impact semnificativ, instanța de judecată, prin președintele responsabil, trebuie să ia în calcul faptul că părțile vătămate și martorii au dreptul de a cere și a obține, în situații justificate, retragerea sau anularea oricărei decizii privind divulgarea datelor lor cu caracter personal ca urmare a judecării cauzei.

Concluzii

Procesele trebuie să fie proiectate și construite cu luarea în considerare a principiilor reglementărilor în vigoare privind protecția datelor cu caracter personal și să ofere garanții pentru protecția datelor (de exemplu: pseudonimizare sau anonimizare acolo unde este cazul) și de a folosi cele mai înalte posibil setările de confidențialitate în mod prestabilit.

Judecătorii, de asemenea, trebuie să se conformeaze și să aplice legislația privind protecția datelor cu caracter personal ca și garanție a confidențialității datelor, părților vătămate și martorilor, legislație care trebuie adusă la cunoștință instanțelor prin instruire, prelucrare, studiu, reguli care protejează părțile cu privire la aceste date ale lor cu caracter personal.

Am recomanda următoarele:

- anonimizarea datelor care pot duce la identificarea martorilor și persoanelor vătămate în toată faza de judecată și pe tot parcursul acestei faze;
- responsabilizarea judecătorilor și personalului auxiliar din cadrul instanțelor cu privire la prezentarea sau divulgarea informațiilor care pot duce la identificarea persoanelor vătămate și martorilor, ca și măsuri de întărire a protecției datelor cu caracter personal;
- stabilirea de norme instanțelelor de judecată, norme care să includă ce trebuie dezvăluit, menționat de participanți în proces, pentru ca datele cu caracter personal să nu mai fie divulgate;
- persoanelor vătămate și martorilor să li se aducă la cunoștință dreptul lor de a solicita anonimizarea datelor, ascunderea lor sau dezvăluirea lor celorlante părți;
- judecătorii și personalul auxiliar din cadrul instanțelor trebuie să fie pregătiți și să aibă în fișa postului și apărarea drepturilor persoanelor fizice în ceea ce privește protecția datelor cu caracter personal, respectiv de a le fi apărate acele caracteristici care conduc la identificarea lor şi obligaţia corelativă de a adopta măsuri adecvate pentru a asigura o protecţie eficientă;
- judecătorii și personalul auxiliar din cadrul instanțelor trebuie să se abțină de la prezentarea sau divulgarea informațiilor care pot duce la identificarea persoanelor vătămate și martorilor;
- decizia cu privire la efectuarea depersonalizării sau publicării datelor personale trebuie să fie lăsată la discreția judecătorului și este determinată de fiecare caz în parte;
- prevederile Regulamentelor CSM, care descriu modul de depersonalizare a hotărârilor judecătorești, trebuie să fie respectate, dar și formulate propuneri de actualizare și modificare a acestora privind anonimizarea și a numelui, prenumelui persoanelor vătămate și martorilor sau prin înlocuirea lor cu simboluri;
- de cele mai multe ori în hotărâri nu sunt respectate prevederile privind obligația ascunderii din oficiu a datelor cu caracter personal (precum adresa de domiciliu, data și locul nașterii, IDNP-ul persoanei sau numărul de înmatriculare al automobilului). Efectuarea pregătirii în acest sens atât a judecătorilor, cât și a personalului auxiliar și verificări periodice a modului de respectare a protecției datelor cu caracter personal;

- depersonalizarea trebuie efectuată total, NU doar parțial;
- aplicarea defectuoasă și incoerentă a prevederilor Regulamentului UE 679/2016 și Directivei UE 680/2016, cu privire la confidențialitatea datelor persoanelor vătămate și martorilor, atât în cadrul ședințelor de judecată publice/nepublice, cât și a modului de publicare a hotărârilor judecătorești, este o problemă sistemică. Aceasta reprezintă un pericol pentru asigurarea efectivă a protecției datelor cu caracter personal persoanelor vătămate și martorilor, în special în cazul dezvăluirii și publicării de date cu caracter personal care pot duce la identificarea lor;
- instanțele judecătorești trebuie să se abțină de la publicarea informațiilor sau a altor date care conduc la identificarea martorilor și a părților vătămate;
- CSM și AAIJ trebuie să asigure mai eficient respectarea prevederilor privind publicitatea ședințelor de judecată și publicarea și depersonalizarea hotărârilor judecătorești, confidențialitatea și protejarea datelor cu caracter personal persoanelor vătămate și martorilor. Acest fapt ar putea fi verificat în mod automat în cadrul controalelor efectuate la instanțele judecătorești. Analiza o dată la câțiva ani a practicii la toate instanțele judecătorești, de asemenea, ar fi deosebit de benefică pentru identificarea celor mai potrivite măsuri care trebuie întreprinse.
- stabilirea de către instanțe a modului de consemnare a solicitărilor persoanelor vătămate și martorilor privind confidențialitatea datelor ce îi privesc.

Referințe:

1. VOLONCIU, N. *Tratat de Procedură Penală. Parte generală*. Vol. I, București: Paidea, 1996.
2. POP, Tr. *Drept procesual penal*. *vol. I. Partea introductivă*. Cluj: Tipografia Națională S.A., 1946.
3. Hotărârea Consiliul Superior al Magistraturii, Republica Moldova 508/26 din 21 august 2012. [Accesat la 13.09.2021] Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2012/hotariri 2012.PDF
4. DOLEA, I. *Codul de procedură penal*ă *al Republicii Moldova*. Chișinău: Editura Cartea Juridică, 2016.
5. Hotărârea CtEDO pe cauza *Kok c. Olanda, din 4 iulie 2000, nr. 43149/98.* [Accesat la 24.11.2020] Disponibil: jurisprudentacedo. com> Kok-contr…
6. UDROIU, M. *Sinteze de Procedură penală. Partea specială*. Ediția 3., revizuită și adăugită, Vol. II, București: Editura C.H.Beck, 2022.
7. Hotărârea CtEDO pe cauza *Emilian-George Igna c. României*, din 26.11.2013, nr. 21249/05. [Accesat la 17.11.2020] Disponibil: ier.gov.ro>uploads> cedo PDF
8. POPESCU, R. D., VĂDUVA, C. M. *Sociologie Juridică*. București: Editura Hamangiu, 2020.
9. Încheierea nr. 1295 a Judecătoriei Buzău-Secția Penală, Ședința Camerei de Consiliu din 17.09.2021, Dosar Nr. 8347/P/2021.
10. Judecătoria Buzău-Căutare dosare- Portal Just. [Accesat la 12.08.2022] Disponibil: https://portal.just.ro_> SitePages > do…
11. CAPCELEA, V. *Filozofia juridică*. Chișinău: Editura Arc, 2011.
12. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială*. Ediția a II-a, București: Editura Universul Juridic, 2018.
13. NEAGU, I., DAMASCHIN, M., IUGAN, A. V. *Codul de procedură penală, Adnotat*, include Legislație și Jurisprudență, București: Editura Universul Juridic, 2018.
14. TANOVICEANU, I. *Tratat de Drept și Procedură penală*. Vol. IV, ediția a 2-a, București; Tip. Curierul Juridic, 1925.
15. ȘANDRU, D.M., ALEXE, I. *Legislația Uniunii Europene privind protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura Universitară, 2018.
16. ANTONIU, G., VOLONCIU, N., ZAHARIA, N. *Dicționar de procedură penală*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.
17. MATEI, V. *Dicționar de maxime, reflecții, expresii latine comentate*. București: Editura Didactică și Pedagicică, 2007.
18. GDPR. *Protecția datelor cu caracter personal. Regulamentul General privind protecția datelor, Ediție bilingvă (Română-Engleză)*, București: Universul Juridic, 2018.

19. VOIGT, P., BUSSCHE, A. *The EU General Data Protection Regulation:A Practical Guide*, Springer International Publishing AG, Englanti, 2017.
20. MATEUȚ, Gh. *Procedură penală. Partea Generală*. București: Universul Juridic, 2019.
21. DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal*. Chișinău: Editura Cartea Juridică, 2009.
22. DONGOROZ, V., et. al. *Explicații Teoretice ale Codului de Procedură Penală Român. Partea Generală*. Vol. V, ediția a 2-a, București: Editura Academiei Române și All Beak, 2003.
23. DOLEA, I., et.al. *Drept procesual penal. Partea Specială*. vol. II, Univ. de Stat din Moldova, Chișinău: Tipografia Reclama, 2006.
24. ILIESCU, P., GHERSON, D. *Codul* și Procedura *Penală „Carol II".* București: Cultura Românească, S.A.R., Institutul de Editură, 1936.
25. ANDREI, A. *Dicționar român-latin, latin-român*. București: Editura Astro, 2019.

Date despre autor:
Daniel CRISTEA, doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.
E-mail: cristeadaniel415@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5786-2619

Prezentat la 26.09.2022